

СИСТЕМНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Юлдашев Олексій Хашимович - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін Міжрегіональної Академії управління персоналом,

Картавцева Юлія Валеріївна - аспірант Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ (Україна)

УДК 346.545

Articolul oferă o fundamentare științifică și teoretică pentru aplicarea abordării sistemice a studierii categoriei de protecție a drepturilor entităților economice în domeniul proprietății intelectuale. Se concluzionează că protecția economică și juridică a proprietății intelectuale poate fi definită ca un sistem care include o serie de componente care pot fi grupate în trei grupe: 1) integritatea anumitor acte juridice și de reglementare a legislației internaționale și naționale în domeniul proprietății intelectuale; 2) ansamblul mijloacelor organizatorice și legale de protecție economică și juridică a drepturilor de proprietate intelectuală; 3) metodele de protecție economică și juridică a acestor drepturi. S-au determinat perspective de cercetare ulterioară.

Cuvinte cheie: protecția drepturilor entităților economice, proprietatea intelectuală, mijloacele organizatorice și legale de protecție economică și juridică, metodele de protecție economică și juridică, analiza sistemului, ciclul de viață, sistemul de generare a proprietăților, inovația economiei.

В статье приведено научно-теоретическое обоснование применения системного подхода к исследованию категории защиты прав субъектов хозяйствования в сфере интеллектуальной собственности. Сделан вывод о том, что хозяйственно-правовую защиту интеллектуальной собственности можно определить как систему, включающую ряд компонентов, которые можно объединить в три группы: 1) определенная целостность нормативно-правовых актов международного и национального законодательства в сфере интеллектуальной собственности; 2) совокупность организационно-правовых средств хозяйственно-правовой защиты прав интеллектуальной собственности; 3) методы хозяйственно-правовой защиты указанных прав. Определены перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: защита прав субъектов хозяйствования, интеллектуальная собственность, организационно-правовые средства хозяйственно-правовой защиты, методы хозяйственно-правовой защиты, системный анализ, жизненный цикл, системообразующие свойства, инновационность экономики.

The article gives a scientific and theoretical substantiation of the application of a systematic approach to the study of the category of protection of the rights of subjects of management in the field of intellectual property. It is concluded that economic-legal protection of intellectual property rights can be defined as a system that includes a number of components that can be grouped into three groups: 1) a certain integrity of normative legal acts of international and national legislation in the field of intellectual property; 2) a set of organizational and legal means of economic and legal protection of intellectual property rights; 3) methods of economic and legal protection of these rights. The prospects for further research are determined.

Key words: protection of the rights of economic entities, intellectual property, organizational and legal means of economic-legal protection, methods of economic-legal protection, system analysis, life cycle, system-forming properties, innovation of the economy.

Постановка проблеми та її актуальність.

Україна потребує створення ефективної системи захисту прав суб'єктів господарювання інтелектуальної власності (ІВ), яка б не тільки захищала ці права, але й сприяла б укріпленню інноваційної моделі її розвитку, модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності в рамках світової економіки. Адже збільшення інновацій, нововведень призводить до створення робочих місць у нових галузях, які визначають стан світової економіки ХХІ століття – економіки, що базується на знаннях. Інтелектуальний капітал безпосередньо впливає на конкурентоспроможність продукції тієї чи іншої країни, визначає її місце у світовій економічній системі.

Глобалізаційні процеси призвели до того, що пріоритети у тих чи інших галузях економіки надаються не виробникам з багатими сировинними ресурсами, а компаніям, які володіють сукупністю інтелектуальних продуктів, інтелектуальним капіталом. Під цим капіталом розуміють сукупність інтелектуальних продуктів, що складаються з винаходів, корисних моделей, раціоналізаторських пропозицій, специфічних баз знань та даних комп'ютерних програм, інших інтелектуальних об'єктів, а також менеджерського досвіду і організаційних можливостей окремих людей, які можна використати для збільшення інтелектуального капіталу організації [1].

Захист інтелектуальної власності стосується, чи не в першу чергу, створення цивілізованого ринкового середовища, де як виробники, так і споживачі були б надійно захищені від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності, контрафактної продукції, виробництвом фальсифікованих товарів. Адже не є таємницею те, що сьогодні явища недобросовісної конкуренції та свідомого порушення прав інтелектуальної власності становлять окрему проблему для України. Проблема для розвитку міжнародної торгівлі, міжнародно-правових відносин у цілому.

Існує пряма залежність між глобалізаційними процесами, які відбуваються в світовій економіці, та інтелектуальною власністю і інтелектуальною діяльністю, між показниками

патентної діяльності і розвитком технологій, економічним розвитком. Сьогодні, як відомо, цивілізаційний простір внаслідок цих процесів поділений на еліту (так званий «золотий мільярд») і «периферію» (все інше населення світу). Це яскраво проілюстровано на прикладі новітніх технологій. Показники патентної діяльності вказують на те, що розподіл її інтенсивності є відображенням загальної поліцентричної моделі світу з центральною триполюсною сферою: США, Європа, Японія (для позначення цього регіону в науковій літературі вживають термін «triad» – триада) та рештою світу. Крім того, вказаний регіон контролює більше 85 % усіх патентів. Центром патентної активності у світі при нормуванні на кількість населення в «triads» є Японія. Україна за цим показником перевищувала ЄС вдвічі і США на 14%, проте не належить ні до центрів світової патентної активності, ні до країн з переважаючим високотехнологічним виробництвом. Це свідчить про те, що велика кількість патентів, які реєструються в Україні, не впливає на технологічний рівень виробництва [2].

Аналіз останніх досліджень. Окремі проблеми, пов'язані з правовим регулюванням відносин ІВ, досліджувались у працях таких вчених, як: О.Атаманова, А. Бобкова, Н. Бочарова, Д. Васьковець, О. Віхров, М. Галянич, С. Грудницька, Б. Деревянко, О. Жовтанецька, А. Жовтанецький, С.Зоря, Л.Зубарев, Р.Джабраїлов, В.Дроб'язко, Д. Задихайло, О. Зельдіна, Ю.Капіца, М.Ковальова, Н. Кузнецова, П. Матвеев, В. Мілаш, О. Орлюк, О. Підпригора, О. Подцерковний, М.Потоцький, Т. Руцинська, О. Святоцький, І. Труш, В.Устименко, Б. Шуба, О. Штефан, В.Щербина та ін.

У той же час важливі проблеми захисту прав ІВ, у т.ч. проблеми недобросовісної конкуренції, захисту від свідомого порушення прав інтелектуальної власності, індустріального залучення інновацій у виробництво як і інші проблеми, пов'язані переважно з інтересами у сфері інтелектуальної власності суб'єктів господарювання – залишаються не вирішеними.

Правда, у літературі ставилося таке, здавалося б, тривіальне питання: чи є цінністю охорона ІВ як така? Це питання підняли, зокрема,

О.О. Жовтанецька, А.З. Жовтанецький у своїй роботі «Інтелектуальна власність в умовах глобалізації» [3]. Зараз, зазначають автори, стає все популярнішою думка про те, що варто відмовитись від авторського права як такого. Це пов'язано з тим, що воно діє неефективно, зокрема в Україні. Так, річний прибуток співаків від продажу компакт-дисків у середньому становить 5 % від загального. Одночасно нерозповсюдження їхньої творчості через заборону авторського права знижує популярність. Тому усе більше виконавців викладає свої новіші альбоми в Інтернеті для безкоштовного завантажування. Цікавим є також той факт, що багато активістів у боротьбі зі СНІДом по цілому світі виступають за скасування інтелектуальної власності як продукту глобалізації, оскільки вона обмежує деякі країни у виготовленні незапатентованих копій необхідних медикаментів, що робить критично важливі ліки недоступними в багатьох слабкорозвинутих країнах світу. Крім того, інтелектуальна власність в її сучасному розумінні ґрунтується на факті першого опублікування або реєстрації. Але ж такий підхід ігнорує те, що одна й та сама ідея, а також механізм реалізації цієї ідеї можуть виникнути одночасно в кількох людей. Відомим прикладом є історія про те, як Нікола Тесла та Томас Едісон одночасно дослідили низку електричних феноменів.

Існує ще аргумент, що суспільство успішно розвивалося і до того, як виникло право інтелектуальної власності, отже, нічого страшного не трапиться, якщо люди відмовляться від нього. Однак згадані автори в кінцевому сенсі роблять правильний висновок про те, що значення ІВ у подальшому лише зростатиме. Постіндустріальна економіка з часом оцінюватиме інтелектуальний капітал значно вище, ніж гроші, технології чи інші ресурси, втілені у фізичний капітал у вигляді промислового, торговельного, банківського чи фінансового активу, оскільки інтелектуальний капітал в умовах глобалізації отримує мотивацію для самозростання. Більше того, у сучасній економіці, яка ґрунтується на високих технологіях, знаннях, гнучкому врахуванні кон'юнктури, попиту на ідеї, інтелект, стрімко зростає. Інтелектуальна власність займатиме провідне місце серед на-

укових підходів, що визначають відносини людей у сучасних ринкових умовах [3].

Виходячи з цього, подальше їх спеціальне дослідження відповідних відносин, особливо в аспекті комплексного, системного підходу, є актуальним.

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування застосування системного підходу до дослідження категорії захисту прав суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що оптимізація окремих елементів, що беруть участь у захисті прав суб'єктів господарювання у сфері ІВ, може забезпечити одержання відповідних локальних позитивних ефектів. Так званий синергетичний ефект (додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи) можна одержати лише за допомогою системного, комплексного підходу.

Слід зазначити, що у літературі вже висловлювалися пропозиції щодо комплексного підходу до вирішення проблеми захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності. Зокрема, пропонувалось наступна система заходів:

- прийняття законів, що передбачають використання сильних стримувальних кримінальних санкцій;
- надання правоохоронним органам повноважень на проведення необхідних заходів із виявлення порушень і конфіскації незаконної продукції, а також обладнання, на якому вона виготовлена;
- представлення суду повноважень на:
 - а) спрощення підтвердження авторських та суміжних прав для прискорення судочинства;
 - б) заборону незаконної діяльності;
 - в) прийняття рішень про конфіскацію та знищення цих товарів або передачу їх правовласнику [3].

У той же час зазначена сукупність засобів захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності потенційно здатна лише підтримати рівень інтелектуальної спроможності суб'єктів господарювання. Автори вищезгаданої сукупності засобів захисту прав суб'єктів виходили з того, що «сьогодні завданням українських підприємців в умовах, коли глобалізація дуже порушує конкурентоспроможність, є вияв-

лення у продукції своїх фірм об'єктів інтелектуальної власності, забезпечення їх захисту в Україні та за кордоном, перетворення у дорогу "патентовану", конкурентоспроможну продукцію. Також важливим є уміння захистити вже задекларовану інтелектуальну власність» [3].

Перш ніж запропонувати зміст, системне наповнення господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності як системи, зазначимо, що ця система є різновидом соціальних систем.

Специфіка соціальних систем визначається принаймні трьома основними особливостями. По-перше, це *великі* системи (включають численні підсистеми, блоки, елементи, що знаходяться у взаємодії). По друге – це *складні* системи (зі значною кількістю різноманітних неоднорідних підсистем, блоків, елементів). Способом "подолання" складності соціальних систем може бути декомпозиція, тобто поділ системи на певні підсистеми і їх ізольоване вивчення.

По-третє, соціальні системи належать до розряду так званих дифузійних систем (дифузія — взаємопроникність), характерних тим, що між елементами системи немає чітких меж, взаємодії мають схоластичний характер і не можуть бути поки строго формалізовані. По-четверте, соціальні системи функціонують з урахуванням такого суто "людського" фактора, як потреби і цінності. Потреба, що має соціально корисне значення, перетворюється на цінність, для досягнення чи охорони якої створена і функціонує соціальна система (підсистема) [4].

Зазначимо, що наявність великих розмірів і складності соціальних систем не завжди дозволяє довести аналіз до виявлення всієї сукупності причинно-наслідкових зв'язків. Це робить плідним інший метод вивчення соціальних (й інших надскладних) систем — метод «чорної скриньки», аналізу «виходу і входу», за яким не намагаються детально дослідити побудову системи, але прагнуть забезпечити "на виході" необхідну її реакцію шляхом зміни «входу», подачі «на вхід» певних управлінських впливів. При цьому зростає значення експерименту і моделювання.

Цілі соціальних систем формуються людиною, проходять через її свідомість, перш ніж

стати стимуляторами діяльності. Тому в соціальних системах існує апарат створення і регулювання ціннісних орієнтацій, що втілюються в конкретні цілі систем і підсистем [5].

Спробуємо запропонувати систему господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності, спрямовану не тільки на підтримання наявного рівня інтелектуальної спроможності, а й на забезпечення швидкого зростання інтелектуального капіталу. При цьому будемо виходити з того, що вищезазначені проблеми є достатньо складними і для вирішення їх потрібно використання методології адекватної складності.

Системний підхід і є такого роду методологією, одним із потужних засобів наукового інструментарію. До системного підходу відноситься теорія систем, системний аналіз.

Відомо, що основним завданням системного аналізу (СА), є побудова об'єктивної цілісної картини системи, яка забезпечить розуміння її структури, функцій і чинників, які здійснюють вплив на процеси, що в ній відбуваються [6].

Сутність СА полягає у завданні методології, технології виявлення, дослідження та вирішення проблем. Різні фахівці пропонують різні технології системного аналізу. Так, згідно з С. Оптнером [7] це постановка завдання – визначення об'єкта дослідження, формулювання і вибір цілей, розробка і визначення критеріїв для вивчення об'єкта та управління ним; виділення системи, яка підлягає вивченню, і її структуризація; складання моделі (математичної, фізичної, вербальної), виділення істотних факторів, що впливають, їх опис та кількісна оцінка отриманих параметрів; встановлення залежностей між параметрами, опис системи шляхом виділення підсистем і визначення їх ієрархії; остаточна фіксація цілей і критеріїв.

За Коміонским С. [8] у складі методології СА виокремлюються: визначення меж досліджуваної системи; визначення всіх надсистем, у які входить досліджувана система як підсистем (економічні, політичні, соціальні, екологічні, регіональні, державні, міжнародні); визначення основних рис і напрямків розвитку всіх метасистем, до яких належить ця система, формулювання їх цілей і протиріч між ними; встановлення ролі досліджуваної системи в

кожній метасистемі; встановлення структури системи, тобто компонентів, з яких вона складається і зв'язків між ними; виявлення функції компонентів системи, їх вкладу в реалізацію функції системи в цілому; встановлення причин, які об'єднують окремі частини в єдину систему; визначення всіх можливих зв'язків системи з навколишнім середовищем та іншими системами; дослідження системи в динаміці: джерело виникнення, періоди становлення, тенденції та перспективи розвитку.

За С. Янгом [9], до основних етапів СА слід віднести: визначення цілей організації; виявлення проблеми; діагностика (визначення, розпізнавання); пошук рішення (оцінка і вибір альтернатив); узгодження рішення і затвердження рішення; підготовка до введення в дію; управління впровадженням рішення; перевірка ефективності.

С. Никаноров [10] називає такі стадії системного аналізу: виявлення проблеми; оцінка актуальності проблеми; аналіз обмежень проблеми; визначення критеріїв і аналіз існуючої системи; пошук можливостей (альтернатив) і вибір альтернативи; прийняття і реалізація рішення; визначення результатів рішення.

За Ю. Черняком [11] СА включає: аналіз проблеми; визначення системи; аналіз структури системи; формування спільної мети системи; декомпозиція мети системи; виявлення ресурсів і процесів; аналіз майбутніх умов розвитку та функціонування системи; оцінка нових цілей і засобів їх досягнення; відбір варіантів цілей системи і підсистем; діагноз існуючої системи; побудова комплексної програми розвитку системи; проектування організації; проектування роботи в організації.

Н. Федоренко [12] пропонує наступні етапи системного аналізу: формулювання проблеми; визначення цілей; збір інформації; розробка максимальної кількості альтернатив; побудова моделі у вигляді рівнянь, програм або сценарію; оцінка витрат; параметричне дослідження.

Захист інтелектуальної власності залежить від ряду факторів, які можна розглядати як низку компонентів, що мають відповідні зв'язки, властивості, а отже, утворюють відповідну систему.

Зміст, сутність господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності доцільно визначити за допомогою наукового інструментарію, виходячи з системного, комплексного підходу до об'єкту дослідження – суспільних відносин, що складаються у процесі створення, функціонування та захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання.

Нами, при дослідженні проблем правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності, використовувалася методологія системного аналізу, наближена до розуміння методології СА С.Никаноровим. Він, як зазначалось, називає такі стадії системного аналізу: виявлення проблеми; оцінка актуальності проблеми; аналіз обмежень проблеми; визначення критеріїв і аналіз існуючої системи; пошук можливостей (альтернатив) і вибір альтернативи; прийняття і реалізація рішення; визначення результатів рішення.

Крім того, для забезпечення повноти правового регулювання інституту ІВ ми зверталися до інструментарію життєвого циклу. Зокрема, стосовно нововведень, доцільно виділяти всі їх стадії існування (стадії життєвого циклу), починаючи від зародження ідеї, її розробки, експериментального та індустріального впровадження, комерціалізації, забезпечення функціонування, розвитку і закінчуючи елімінацією, зняттям з виробництва. Неврахування тієї чи іншої стадії, функції, наприклад, комерціалізації нововведень, може завадити одержанню синергетичного ефекту. І, навпаки, виділення достатньо необхідного і повного набору стадій, дозволить проаналізувати повноту їх правового регулювання і, в разі виявлення правових прогалин, сформулювати завдання на розробку потрібних нормативних актів.

Будемо виходити з розуміння системи як сукупності елементів, на якому реалізується відношення, що має стійкі (системоутворюючі) властивості. Елементи в системі пов'язані цими системоутворюючими властивостями, являють органічно сформовану (відносно певних ознак) єдність. У нашому випадку системою є захист прав суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності. Системоутворюючою ознакою для виявлення її елементів

організаційно-правового характеру може виступати їх здатність збільшувати інтелектуальний капітал. Виходячи з даної цільової функції пропонуємо виділити наступні елементи (складові) захисту прав суб'єктів господарювання у сфері ІВ: 1) сукупність нормативно-правових актів, які діють (мають діяти) у сфері інтелектуальної власності у процесі її функціонування і розвитку; 2) організаційно-правові засоби, що беруть участь у функціонуванні і розвитку ІВ; 3) методи цього захисту.

Для системи характерні наступні ознаки внутрішнього характеру: а) цільові функції елементів об'єднані загальною метою системи. У нашому випадку в якості загальної мети системи захисту прав суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності слід визначити прискорення темпів інноваційності економіки, насичення її нововведеннями, інтелектуальним капіталом; б) будь-яка складна система складається з менш складних і водночас входить до більш складної системи (інтелектуальний капітал працівника є складовою інтелектуального капіталу організації, який, у свою чергу, є складовою інтелектуального капіталу відповідної галузі і т.п.; система захисту прав суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності включає певну цілісність нормативно-правових актів, сукупність організаційно-правових засобів та методи захисту. Цілісність нормативно-правових актів, які включаються в систему захисту, поділяються на акти міжнародного і національного законодавства і т.д. і т.п.; в) інтегративні властивості системи не є звичайним утворенням властивостей її елементів — вони якісно інші (маються на увазі такі властивості, як емерджентність (властивість системи, яка виникає при взаємодії її елементів), синергетичний ефект тощо); г) включення в добре організовану систему чи вилучення з неї хоча б одного істотно важливого елемента зумовлює перебудову зв'язків між іншими елементами і впливає на загальну функцію системи [6] (ми вже згадували про те, що виключення хоча б однієї функції захисту, скажімо, комерціалізації нововведень, не дозволить одержати синергетичний ефект.

Що стосується ознак зовнішнього характеру. Відкрита система (система, яка взаємодіє з

навколишнім середовищем у тому чи іншому аспекті: інформаційному, енергетичному, матеріальному і т. д.) взаємодіє із "середовищем", реагуючи на впливи і, зрештою, адаптується. Зв'язки в середині системи в цілому інтенсивніші, ніж із "середовищем"; система має допустимі критерії оптимальності, при цьому регулювання, управління досягаються шляхом впливу на детермінанти системи і сполучаються з перебудовою її організації і зміною функцій [13]. У нашому випадку навколишнім середовищем стосовно системи інтелектуальної власності є органи державного управління, які взаємодіють з органами, що здійснюють безпосередньо контроль за додержанням прав ІВ. До навколишнього середовища відносяться також суди, куди звертаються за захистом відповідних прав. Слід зазначити, що завдяки управлінню та чи інша система не тільки підтримує свою цілісність, а й оптимізує своє функціонування [14].

Що стосується цілісності нормативно-правових актів міжнародного і національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, у рамках зазначеної цілісності можна виділити: а) матеріальну частину, яка, у свою чергу, може розглядатися у широкому і вузькому значеннях. У вузькому значенні — мова має йти про сукупність нормативно-правових актів, що встановлюють, регламентують господарсько-правову відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. У широкому значенні відповідна цілісність включає нормативно-правові акти, що регламентують порядок створення, функціонування (користування, розпорядження) та припинення нововведень — об'єктів права інтелектуальної власності. Щодо засобів правового захисту цих прав, то їх склад також може розглядатися у вузькому і широкому сенсі. У вузькому — це структури, що безпосередньо беруть участь у контролі, виявленні порушників вищезгаданих норм та притягненні винних до господарсько-правової відповідальності. Стосовно цих структур слід погодитися з пропозиціями щодо посилення кримінальної відповідальності за порушення права ІВ (у т.ч. і встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб) та надання правоохоронним органам повноважень на

проведення необхідних заходів з виявлення порушень і конфіскації незаконної продукції, а також обладнання, на якому вона виготовлена.

У широкому значенні до складу відповідних органів, що беруть участь у збільшенні інноваційного потенціалу організацій, доцільно зараховувати всі регуляторні органи. Їх перелік міститься у відповідних нормативних актах, присвячених державній регуляторній політиці.

Стосовно методів господарсько-правового захисту зазначених прав. Виходячи з їх поділу на юрисдикційні та неюрисдикційні, в рамках перших виділяються традиційні судові процедури та так звані альтернативні методи захисту прав інтелектуальної власності. Щодо традиційних судових процедур, то, крім рішень, стосовно створення патентного суду, мова могла б йти, як зазначалось, про надання судам додаткових повноважень на розгляд справ у спрощеному порядку для прискорення судочинства. Це справи стосовно підтвердження авторських та суміжних прав, заборону незаконної діяльності, прийняття рішень про конфіскацію та знищення цих товарів або передачу їх правовласнику.

Щодо альтернативних методів захисту прав інтелектуальної власності. До них відноситься, зокрема, досудовий порядок урегулювання спорів (сукупність заходів, здійснюваних громадянами, підприємствами і організаціями, чиї права порушено, для безпосереднього вирішення спорів до звернення з позовом до державного або третейського суду). Альтернативними методами захисту прав і законних інтересів підприємств і організацій слід вважати також медіацію, третейські суди, міжнародний комерційний арбітраж.

Саме такі методи розгляду спорів доцільно рекомендувати особам, суб'єктам господарювання у разі виникнення спорів стосовно авторства на той чи інший об'єкт ІВ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досліджуючи господарсько-правовий захист прав інтелектуальної власності через категорію «система», система соціального управління, ми виходимо з продуктивності такого підходу. Вона полягає в тому, що до властивостей, характерних будь-яким процесам

управління, незалежно від того, у межах якої системи (біологічної чи соціальної) вони розвиваються, відноситься здатність цілісних динамічних утворень до цілеспрямованої перебудови своїх організмів згідно зі змінами умов у внутрішньому і зовнішньому середовищі їх існування. Ця перебудова здійснюється шляхом переробки інформації, що циркулює за принципом прямого і зворотного зв'язку між тим, хто управляє, і керованою системою. Саме тому дослідження господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності потребує звернення до системного аналізу, загальної теорії систем. Тільки за умови виявлення якісної характеристики господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності як системи, розкриття законів його функціонування, встановлення того, що саме слід розуміти під умовами середовища його існування, визначення специфіки відносин, що складаються між цією системою і середовищем, можна буде пояснити, як вдосконалити господарсько-правовий захист прав інтелектуальної власності і яку роль у цьому забезпеченні відіграє використання інструментарію механізму цього захисту. На цій (системній) основі можна також з'ясувати сутність господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності, виявити, виходячи з системних критеріїв необхідності і достатності всю сукупність елементів (складових), необхідних для досягнення цілей. Крім того, як наголошувалось, відкривається можливість забезпечити одержання синергетичного ефекту від системного функціонування цих складових. Виявлення та наступна оптимізація (з урахуванням взаємодії всієї виділеної сукупності) найсуттєвіших складових, компонентів механізму господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності, має дозволити одержати найбільші значення синергетичного ефекту.

Виходячи із зазначеного підходу, господарсько-правовий захист права інтелектуальної власності можна визначити як систему, що включає низку компонентів, які можна об'єднати в три групи: 1) певна цілісність нормативно-правових актів міжнародного і національного законодавства у сфері інтелектуальної власності; 2) сукупність організацій-

но-правових засобів господарсько-правового захисту прав інтелектуальної власності; 3) методи господарсько-правового захисту зазначених прав.

Перспективи подальших досліджень полягають в оптимізації і взаємній ув'язці складових вищезазначеної системи.

Література

1. Просвирина И.И. Интеллектуальный капитал и интеллектуальные активы компании // Экономика и управление. – 2006. – № 1. – С. 94–98.
2. Михайловська О.В. Сучасні тенденції міжнародної співпраці у сфері винахідництва // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №3(69). – С.14–25
3. Жовтанецька О.О., Жовтанецький А.З. Інтелектуальна власність в умовах глобалізації. Електронний ресурс. Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/32_9.pdf
4. Налимов В. В. Теория эксперимента. — М., 1971. — С. 7—8.
5. Рудашевский В. Д. Проблемы системного анализа процесса принятия государственных решений: Автореф. канд. дис. наук. — М., 1973. — С. 13.
6. Корсак В.И. Интегрированный системный анализ как эффективный метод исследования и развития социально-экономических систем // Економіка: реалії часу. 2013. – №4(9) С. 184 – 189
7. Оптнер С.Л. Системный анализ для решения деловых и промышленных проблем [Текст] : монография / С.Л. Оптнер; Пер. с англ. и вступ. ст. С.П. Никанорова. – М. : Советское радио, 1969. – 216с.
8. Камионский С.А. Менеджмент в российском банке [Текст] : опыт системного анализа и управления / С.А. Камионский; Общая ред. Д.М. Гвишиани. – М. : УРСС, 1998. – 110 с.
9. Янг С. Системное управление организацией = Management: a Systems Analysis [Текст] : научное издание / С. Янг ; пер.: Э.А. Антонов, А.В. Горбунов, Г.И. Шепелев ; ред.: С.П. Никаноров, С.А. Батасов. – М. : Сов. радио, 1972. – 456 с.
10. Никаноров С.П. Системный анализ: этап развития методологии решения проблем США / С.П. Никаноров // Системное управление. Проблемы и решения. – 2001. – № 12. – С. 62-87
11. Черняк Ю.И. Системный анализ в управлении экономикой [Текст] : монография / Ю.И. Черняк. – М. : Экономика, 1975. – 191 с.
12. Комплексное народнохозяйственное планирование (Постановка проблемы и подход к ее решению) / под ред. акад. Н.П. Федоренко. – М.: Экономика, 1974. – 238 с.
13. Бурлай Е. В., Мельниченко А. И. О науке социального управления и ее предмете // Проблемы правоведения. — 1979. — Вып. 39. — С. 34.
14. Украинцев Б. С. Категории “активность” и “цель” в свете основных понятий кибернетики // Вопросы философии. — 1967. — № 5.